

**ECOLOGICAL APPROACH TO THE PROBLEM OF CREATING A
MODEL OF THE EDUCATION SYSTEM IN UKRAINE
ЕКОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ МОДЕЛІ ОСВІТНЬОЇ
СИСТЕМИ В УКРАЇНІ**

Lomaka Olga /Ломака О.С.,
graduate student /аспірантка

Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Анотація. У статті визначаємо поняття «освітній простір». У зміст цього педагогічного феномену вкладено смисл спеціально організованого педагогічного середовища як структурованої системи педагогічних факторів та умов їх освоєння особистістю у процесі її становлення.

Ключові слова: освітній простір, освітнє середовище, освітня система України.

Annotation. In the article, we define the concept of "educational space". The content of this pedagogical phenomenon includes the meaning of a specially organized pedagogical environment as a structured system of pedagogical factors and the conditions for their development by a person in the process of his formation.

Keywords: educational space, educational environment, educational system of Ukraine.

Вступ.

Для створення моделі освітньої системи використовують освітній простор, освітнє середовище тощо.

Освітнє середовище (з позиції суб'єкта) – це система впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться в соціальному і просторово-предметному оточенні (В.Ясвін).

Освітнє середовище (з позиції об'єкта) – сукупність об'єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об'єктів, необхідних для успішного функціонування освіти.

Основний текст.

Поняття навчальне або освітнє середовище та зв'язане з ним поняття освітній простір набуло широкого розповсюдження в сучасній педагогіці та педагогічній психології. Загально-філософське тлумачення середовища пов'язано з уявленням про систему: коли ми виділяємо для розгляду певну систему, все, що до неї не відноситься, стає її зовнішнім середовищем, а те, що відноситься – внутрішнім. Природа є середовищем існування організму, а для людини середовищем є її психічне, духовне, соціальне, культурне оточення.

Відповідно, поняття *освітнє середовище* відображує екологічний підхід до освіти. Внутрішнє середовище певної освітньої системи є зовнішнім середовищем для будь-якої особистості, яка в ній розвивається. Створення моделі освітньої системи за допомогою освітнього простору, освітнього середовища сприяє підвищенню якості освіти.

Екологічним такий підхід названий тому, що створення навчальних середовищ має певне відношення до психології довкілля, яка вивчає перш за все взаємини між людиною і його повсякденним просторово-предметним середовищем.

Під просторово-предметним розуміють середовище, елементами якого є матеріальні, створені людиною об'єкти і предмети, розташовані певним чином у фізичному просторі. Невідповідність організації просторово-предметного середовища людини його природі деструктивно впливає на різні структури людської психіки, деформує і руйнує особистість.

Г.Ковальов виділяє структурні компоненти освітнього середовища:

- фізичне оточення;
- людський фактор;
- програма навчання.

Основні типи освітнього середовища (за Я.Корчаком):

- догматичне освітнє середовище – сприяє розвитку пасивності і залежності дитини;
- кар'єрне освітнє середовище – сприяє розвитку активності і залежності дитини;
- безтурботне освітнє середовище – сприяє вільному розвитку й зумовлює пасивну життєву позицію дитини;
- творче освітнє середовище – сприяє вільному розвитку активної дитини[1].

Освітнє середовище – це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів й суб'єктів, які впливають на формування учня, на його творчий, професійний та особистісний розвиток, сприяють становленню міжсуб'єктних

взаємодій та особистісно-орієнтованих педагогічних комунікацій в освітньому процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності учня в навчальному закладі та поза його межами. Це середовище складає поле впливів на дитину: педагогічних, виховних, освітніх, професійних, соціокультурних.

Поняття «поля» ввів до психологічних та соціальних наук відомий німецький вчений Курт Левін, який ілюстрував смисл поля суб'єкта за допомогою «експерименту з підгляданням». Виходячи з цього класичного експерименту, бачимо, що головною смисловою, ціннісною складовою будь-якого освітнього середовища стає створення комфортних умов перебування учня в ньому, які підкріплюється певною мотивацією.

У педагогічній літературі термін «освітнє середовище» також застосовується як синонім поняття «освітній простір». Незважаючи на те, що ці поняття дуже близькі та взаємообумовлені, вони нетотожні.

І. Шендрік з цього приводу зауважує, що поняття освітній простір та освітнє середовище розрізняються тим, що:

- середовище характеризується статичністю, у той час як простір – динамічністю, оскільки формує та відображає елементи складної системи соціальних зв'язків закладу освіти;
- на відміну від середовища, простір характеризується суб'єктивним сприйняттям;
- середовище – це даність, а простір є результатом конструктивної діяльності.

Більшість дослідників означеної проблеми під поняттям «освітній простір» розуміють:

- ✓ певну територію, яка пов'язана з масштабними явищами у галузі освіти;
- ✓ певну частину соціального простору, у межах якої здійснюється нормована освітня діяльність;
- ✓ як єдність, цілісне утворення в галузі освіти, яке має свої межі, що уточнюються окремо, – світовий освітній простір, міжнародний освітній простір, європейський освітній простір, освітній простір регіону, школи,

шкільного класу;

- ✓ як педагогічну реальність, яка заявляє про себе співбуттям Людини і Світу через освіту, містить у собі та являє собою баланс культурного і цивілізаційного, виражаючи його через знаковість освітнього середовища (О.Леонова).

Висновки.

Аналіз наукових джерел, що стосуються проблеми освітнього простору з екологічного підходу, дозволяє дійти певних висновків:

- 1) освітній простір відображає систему соціальних зв'язків та відношень у галузі освіти, характер взаємовідношень суспільства і соціальних інститутів, пов'язаних із задоволенням екологічних потреб суспільства;
- 2) освітній простір – структурована система педагогічних факторів, що забезпечують зустріч, взаємодію, осмислення та пізнання особистістю у процесі її розвитку та становлення спеціально організованого педагогічного середовища;
- 3) освітній простір – місце перетинання діяльності всіх учасників освітнього процесу, де забезпечується використання та активізація їх творчого потенціалу;
- 4) освітній простір має часові характеристики суспільного розвитку, що існує у модусах: минулого теперішнього та майбутнього;
- 5) освітній простір завжди має певні особливості залежно від його географії;
- 6) освітній простір характеризується обсягом освітніх послуг, потужністю, інтенсивністю освітньої інформації, освітньою інфраструктурою, певною культурою;
- 7) проектування освітнього простору з екологічного підходу є організаційною основою інноваційного розвитку закладу початкової освіти.

Література:

1. Касярум Н. В. Освітній простір як характеристика сучасної системи освіти // <http://intellect-invest.org.ua>
2. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аналіз: Автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03. Одеса, 2005. 24 с.